

Kigbaŋ ki bi ŋmee ki tii HIIBRU YAAB na

Yesu aah ye Uwumbør aaməboln pu na

¹ N-yaayoonn na Uwumbør nan cha waabənbatiib tuk tiyaajatiib waabør ki di tiwan aabəŋ aabəŋ ŋaŋ waasan.

² Kookoo aayoonn mue le u cha Ujaɓɓon tuk timi waabør. Uma le u nan cha u naan dulnyaa wee, ki len ke uma le ga li yeh tiwan məmək. ³ U wiin chain ke Uwumbør aah wiin chain pu na, ki ye Uwumbør aanaŋ bamənn, ki di waabør ti kpa mpəon na le joo tiwan məmək. U di ubaa toor kitork ki finn timi ki nyan timi aatunwanbir, le ki nin kal Uwumbør u yeh mpəon məmək na aanaŋgii wəb paacham.

Uwumbør Aajaɓɓon aapəon jer waatuuntiib aapəon

⁴ Uwumbør tii u liyimbil li jer waatuuntiib aayimbil na. Waayimbil aah jer baayimbil pu na, kina le u jer bi.

⁵ Uwumbør nan bui Ujaɓɓon ke,

“Sin le ye Maabo, din wee le m ma si,”*

ki ki bui ke,

“Min le ga li ye Ute,

le u li ye Maabo.”†

Uwumbør aa nan bui waatuun ubaa kina.

⁶ U nan tun ni Ujaɓɓon u kaa kpa ŋeen aatə na dulnyaa wee ni, le ki bui waatuuntiib məmək ke bi gbaan unimbiin ni ki doon u.

⁷ Uwumbør len waatuuntiib aabør, ke u cha waatuuntiib tun waatuln la, ke libuln ni mmiigaal aah tun waatuln pu na.‡ ⁸ Le u len Ujaɓɓon aabør ke,

---

* 1:5 : Lik Ilahn 2.7. † 1:5 : Lik 2 Samuel 7.14; 1 Bibərb Aabør 17.13.

‡ 1:7 : Lik Ilahn 104.4.

“Uwumbər, saanaan ga li bi

ki ti saa n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

Aa joo saanaan ni aanib mbaməm la.

⁹ Aa gee lituln li ŋan na, le kaa gee titunwanbir.

Nima pu le Uwumbər u ye Saawumbər na lee si,

ki tii si mpopiin ki jer aarjeen aatotiib məmək.”[§]

¹⁰ Uwumbər Aagbaŋ ki len ke,

“Naah nan piin na, sin Uwumbər le nan naan kitij,

ni paacham mu.

¹¹ Kitij ni paacham ga doo,

le aa ma ga li beenin bi.

Kitij ni paacham ga kpoi ke libəkul na.

¹² Aa ga kpab kitij ni paacham ke likekeln na,

ki kpeln ni nipəən,

le sin ma beenin bi, kaan kpeln;

saayoonn aan doo.”^{*}

¹³ Uwumbər nan bui Ujapəən ke,

“Kal ŋŋangii wəb,

ki ti saa buyoonn m ga nyarj saadim məmək na.”[†]

Tə, Uwumbər aa nan bui waatuun ubaa kina.

¹⁴ Kina kan, waatuuntiib ye ba? Bi məmək ye iwiin i tun lituln tii Uwumbər na la. U tun ni bi ke bi nan ter timi waanib bi ŋmar na.

2

ŋŋmarm kpaan

¹ Nima pu na, ni ŋan ke titafal li bi tibənyaan ti ti ŋun ti na ponn ni, ti taa di ti lii. ² Tibər ti Uwumbər nan cha waatuuntiib tuk waanib na sil mbaməm la. Unii umək nan yii tibər ngbaan ki ŋa taah kə pu na nan kan ntafadaan mu ŋeer u na. ³ Nima pu na, ti yaa yii ŋŋmarkpaan ngbaan

[§] 1:9 : Lik Ilahn 45.6-7.   ^{*} 1:12 : Lik Ilahn 102.25-27.   [†] 1:13 : Lik Ilahn 110.1.

aaboln kan, taan nyan ntafadaan ni. Tidindaan ubaa le nan pue tuk binib njmarm ngbaan aabər. Le binib bi njun na mu tuk timi, ki mək timi ke ti gbii la. ⁴ Uwumbər mu cha bi tun lijnjiir aatun aabəŋ aabəŋ, waapəən pu, ki tii bi Waafuur Nyaan aapiin waah gee pu na. Nima le mək ke bi len mbamən.

Yesu u gaal timi lir na

⁵ Ti len dulnyaa u choo na aabər la. Uwumbər aa nan di dulnyaa ngbaan ŋa waatuuntiib aarjaal ni. ⁶ Ni ŋmee Uwumbər Aagbar ni ke,
 “Unibən ye ba aan aa teer ubər?
 Unibən ye ba aan aatafal bi u ni?

⁷ Aa sunn u taab ki cha saatuuntiib jer u, ni yunn siib.
 Aa di kipak ni liyimbil le di tii u,

ki di u ŋa saawanaankaan məmək aayidaan,

⁸ ki cha tiwan məmək kii uməb.”*

Tə, saah cha tiwan məmək kii uməb na, tiwan ni kaa kii uməb na aa ki gur. Ti mu aa kee kan tiwan məmək kii uməb; ⁹ ti kan Yesu la. Uwumbər nan sunn u taab ki cha waatuuntiib jer u, ni yunn siib, aan u ti kpo binib məmək pu, uma Uwumbər aanimbaasaln pu. Dandana wee ti kan ke waah jin nkun aafalaa na, Uwumbər di kipak ni liyimbil le di tii u. ¹⁰ Uwumbər u nan naan tiwan məmək ki joo ni məmək na, ni ŋeer u ke u cha Yesu ji falaa, ki li joo ni Uwumbər aabim bi wiir na waanaan ni. Uma le gaa bi lii. Waah ji falaa pu na, nima le cha u ye timi aarjmarjardaana bamənn.

¹¹ U ŋani binib chain la. U ni binib bi u ŋani bi chain na, bi məmək kpaan te ubaa la. Nima le iniməən aa joo u ke u yin bi unaabitiib. ¹² Le u bui Uwumbər ke,
 “M ga tuk nnaabitiib saah tun pu na.

M ga pak si baah kuun nin chee na,”†

* 2:8 : Lik Ilahn 8.4-6. † 2:12 : Lik Ilahn 22.22.

¹³ ki ki len ke,

“M ga tii Uwumbør naadii la,”‡

ki ki len ke,

“Lik, m ni mbim bi Uwumbør tii mi na so.”§

¹⁴ Tɔ, timi waabim aah ye binibəm pu na, nima le uma Yesu mu kpaln unibən, ke u nan kpo ki ŋa kinimbəŋ ki nan kpa nkun aapəən na fam, ¹⁵ le ki gaa binib bimək san nkun ijawaan na lii; baayoonn məmək nkun aajawaan nan joo bi. ¹⁶ Ni ye mbamən, naa ye Uwumbør aatuuntiib le u ter. Abraham aayaabil le u ter. ¹⁷ Ni ŋan ke u li naahn unaabitiib tiwan məmək ponn ni, aan ki li ye utotoorninkpel u san timi kinimbaak, ki tun Uwumbør aatuln mbaməm, ki di ubaa toor kitork aan Uwumbør di cha pinn waanib baatunwanbir na. ¹⁸ Uma ubaa le kan ntəŋ ki jin falaa, nima le u ga ŋmaa ter binib bi kan ntəŋ na.

3

Yesu jer Moses pel pel

¹ Nnaabitiib bi bi chain, aan Uwumbør yin bi na, ni li dakl lik Yesu aabər. Ti dii u ki len binib aanimbil ni ke ti dii u la. Uwumbør nan tun ni u, ke u nan li ye utotoorninkpel. ² U tun lituln mbaməm tii Uwumbør u tii u lituln ngbaan na. Moses mu nan tun Uwumbør aatuln mbaməm Uwumbør aamaal aanib aakaasisik ni. ³ Unii u ye mmaal aayaaja na le kani nnyuŋ ki jer mmaal aanii ubaa. Kina le Uwumbør len ke Yesu ŋeer nnyuŋ ki jer Moses. ⁴ Mmaal məmək kpa yaaja la. Uwumbør le nan naan binib məmək. ⁵ Ni ye mbamən, Moses nan tun Uwumbør aatuln mbaməm, Uwumbør aamaal aanib aakaasisik ni. U nan ye Uwumbør aatutunn, ki tuk binib Uwumbør aah nan ban ke u tuk bi pu na. ⁶ Kristo ma kan, u ye Uwumbør Aajapəən,

---

‡ 2:13 : Lik Aisaya 8.17. § 2:13 : Lik Aisaya 8.18.

le ki joo Uwumbər aamaal mbaməm. Timi le ye waamaal ni aanib. Ti yaa kpa lipobil ni mpopiin ki ti saa ndoon kan, ki yaa kaa joo beeni kan, ti ye waamaal yaab la.

Uwumbər aanib aafuur

⁷ Uwumbər Aafuur Nyaan nan bui Israel yaab ke,

“Ni yaa ḡun Uwumbər aaneel din wee kan,

⁸ ni taa cha nitafal li pəə

ke niyaajatiib aatafal aah nan pəə pu

buyoonn bi nan yii waaməb nteersakpiin ni na.

⁹ Bi nan təḡ u ki lik, nteersakpiin ni.

Hali bi nan kan waah tun

lijinjiir aatun pu na ḡibin imonko ilee,

le ki təḡ u nima chee.

¹⁰ Nima pu le u nan gee liḡuul bi pu,

le ki bui ke baalandak yenni n-yoonn məmək la,

baa bee waasan.

¹¹ Nima pu na, u nan gee liḡuul, ki puu tipuukpaan

ke baan koo kitij ki ponn ni u ba ga tii bi lifuur na.”*

¹² Nnaabitiib, ni li nyi man, ni ponn ni ubaa aasui taa li bir aan u li joo beeni ki yii Uwumbər u ye liməfadaan na.

¹³ Ni li pəkək təb aataakpab iwiin məmək, nsan aah laa bi pu buyoonn na, titunwanbir taa ḡmann unii ubaa aan utafal li pəə. ¹⁴ Ti yaa beenin tii u naadii ke taah nan tii u naadii njan pu na ki ti saa ndoon kan, ti ga ji waaməən.

¹⁵ Uwumbər Aagbaḡ len ke,

“Ni yaa ḡun Uwumbər aaneel din wee kan,

ni taa cha nitafal li pəə

ke niyaajatiib aatafal aah nan pəə pu

buyoonn bi nan yii waaməb nteersakpiin ni na.”†

¹⁶ ḡma ḡun Uwumbər aaneel ki yii waaməb? Naa ye binib bimək Moses nan nyan bi Ijpt aatiḡ ni na aa?

* 3:11 : Lik Ilahn 95.7-11. † 3:15 : Lik Ilahn 95.7-8.

¹⁷ Uwumbør nan gee lijuul ŋma pu ŋibin imonko ilee? Naa ye binib bi nan tun titunwanbir ki kpo kipɔk ni na aa? ¹⁸ U nan puu tipuukpaan ke ŋma aan koo kitij ki ponn ni u ba ga tii bi lifuur na? Naa ye binib bi nan yii waamɔb na aa? ¹⁹ Nima le ti bee ke baah kaa nan gaa u ki kii na, nima le baa nan ŋmaa kan lifuur ngbaan u chee.

4

¹ Tɔ, Uwumbør aah puu tipuur ke u ga tii timi lifuur na, nsaan laa beenin bi ke ti kan li. Nima na, ni li nyi man, ubaa taa lann lifuur ngbaan. ² Ti mu ŋun tibɔnyaan tee ke binib ngbaan aah nan ŋun ti pu na. Bi nan ŋun ti, kaa gaa ti ki kii, nima le tibɔnyaan ngbaan aa ŋa bi tinyoor. ³ Timi bi gaa Yesu ki kii na le kan lifuur ngbaan. Uwumbør nan len ke,

“M nan gee lijuul binib bi kaa gaa mi ki kii na pu,
ki puu tipuukpaan ke baan koo kitij ki ponn ni m ba
ga tii bi lifuur na.”*

Wah nan naan dulnyaa wee doo na, waatuln doo le na. ⁴ Iwiin ilole daal aabør bi Uwumbør Aagbar ni ke, “Uwumbør nan fuur winlole daal ki di cha waatuln mɔmɔk.”† ⁵ Ni ki ŋmee ke, “Baan koo kitij ki ponn ni m ba ga tii bi lifuur na.” ⁶ Binib bi puen ŋun tibɔnyaan tee na, baa nan gaa ti ki kii, nima le baa kan lifuur ngbaan. Binib biken mu ga kan lifuur ngbaan. ⁷ Nima pu le Uwumbør ki siin nwiin mu bi ga kan lifuur ngbaan na, ki yin nwiin ngbaan ke “Din.” Binib ngbaan aa kan lifuur ngbaan; le ŋibin pam jer, le David nan ŋmee Uwumbør Aagbar ni, naah nan puen ŋmee pu na ke,

“Ni yaa ŋun Uwumbør aaneel din wee kan,
ni taa cha nitafal li pɔɔ.”‡

* 4:3 : Lik Ilahn 95.11. † 4:4 : Lik Mpiin 2.2. ‡ 4:7 : Lik Ilahn 95.7-8.

⁸ Tɔ, Josua yaa ba nan tii Israel yaab lifuur ngbaan kan, Uwumbɔr aa ba ga ki siin nwiin muken. ⁹ Naah bi pu na, lifuur beenin bi ki tii Uwumbɔr aanib. ¹⁰ Unii u kan lifuur li Uwumbɔr tii u na, u di cha ubaa aatuln ke Uwumbɔr aah nan di cha waatuln pu na la. ¹¹ Nima pu na, cha tinimbil li man ke ti kan lifuur ngbaan, ubaa taa yii Uwumbɔr aamɔb ki lir, ke Israel yaab aah nan lir pu na.

¹² Uwumbɔr aabɔr fu, ki kpa mpɔɔn, ki ka jer kijuk ki ka ɲipepel mɔmɔk ɲilee na, ki koo unii aasui ni, ni waawiin ni, ki lik usui ni aabɔbɔrkaan aah bi pu na, ki mɔk waalandak aah bi pu na, ki lik usui aah ban pu na, ke ni ɲan aan naa ɲan. ¹³ Tiwan nibaa aa bi ki bɔr Uwumbɔr. Tibɔr mɔmɔk nyan ki dɔ mpaan pu, ki dɔ tiɲmeen unimbil ni. Uma le ti ga len timi aabɔr ki tuk u.

Yesu le ye utotoorninkpekpaan

¹⁴ Tɔ, ti kpa utotoorninkpekpaan u bi Uwumbɔr do na. U ye Uwumbɔr Aajapɔɔn Yesu la. Nima pu na, cha ti li beenin dii u ki taa di waasan lii. ¹⁵ Utotoorninkpel ngbaan ga ɲmaa san timi kinimbaak timi aafalaa ponn ni. U kan ntɔɲ aabɔɲ aabɔɲ ke taah kan ntɔɲ mɔmɔk pu na. Uma le aa tun titunwanbir tibaa. ¹⁶ Timi aatotoorninkpel aah bi kina na, cha ti li kpa lipobil ki dan Uwumbɔr u kpa tibulchinn na aabɔrjal chee, aan u san timi kinimbaak, ki ter timi buyoonn ti ban nterm na.

5

¹ Utotoorninkpel umɔk bi na, Uwumbɔr le lee u ki nyan u binib ponn ni siin, ke u ti sil baasisiiyaan Uwumbɔr aanimbiin ni, aan ki tii u ipiin, ki toor kitork tii u binib aatunwanbir pu. ² Utotoorninkpel ubaa mu kpa titunwanbir la. Nima le u ga ɲmaa san binib bi tun titunwanbir kaa nyi na kinimbaak. ³ Uma ubaa aah kpa titunwanbir pu na, ni ɲan ke u toor kitork uma ubaa aatunwanbir, ni

bi mu aatunwanbir pu. ⁴ Unii ubaa aan ηmaa nyuη ubaa ki ηa ubaa utotoorninkpel, see Uwumbər le lee u, ki ηa u utotoorninkpel, ke waah nan lee utotoorninkpel Aaronn pu na.

⁵ Kina le Kristo aa nyuη ubaa ki ηa ubaa utotoorninkpel. Uwumbər le bui u ke,

“Sin le ye Maabo, din wee le m ma si,”*

⁶ le ki ki bui u ke,

“Aa ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na,
ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.”†

⁷ Buyoonn Yesu nan ye unibən na, u nan wii tinyunyunn mpəən pu, ki gaη Uwumbər u ga ηmaa nyan u nkun ni na. Waah san Uwumbər na, le u ηun waameel. ⁸ U ye Uwumbər Aajapəən la, le ki kii waaməb, ki jin falaa, le ki bae naah pəə pu aan u kii Uwumbər aaməb ki jin falaa na. ⁹ Nima le cha u ye timi aaηmaηmardaana bamənn, ki gaa binib bimək kii waaməb na lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ¹⁰ Uwumbər len ke u ye utotoorninkpel ke Melkisedek aah nan ye pu na.

Taa yii Uwumbər aasan man

¹¹ Ti ga ki ηmaa len waabər ti wiir na, le nimi aalan par, nima le taatataa ga li pəə ni chee. ¹² Naah dii Uwumbər ni yunn pu na, ni ba ga mək binib biken waasan. Le ni ban ke unii ki mək nimi Uwumbər aaməkm mu diin na. Ni naahn binib bi ban nnaabiin kaa ban tijikaar bamənn na la. ¹³ Unii umək nyu nnaabiin na ye ubopəən la, kaa ηmaa len nsanyaana aabər. ¹⁴ Tijikaar bamənn le ye binib bi chikr na yaan. Bi bae Uwumbər aabər ki dii taah mək bi pu na. Nima le bi kpa nlan ki nyi nsan mu ηan na, ni mu kaa ηan na.

---

* 5:5 : Lik Ilahn 2.7. † 5:6 : Lik Ilahn 110.4.

6

¹ Nima na, ti taa li beenin len Kristo aaməkm mu diin na baanja aabər n-yoonn məmək. Cha ti bae waaməkm mu gur na məmək, aan ki chikr waasan ni. Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn məmək ke, “Kpeln nimi aabimbin man, ki di cha ɲitukpok, ki tii Uwumbər naadii man.” ² Naa ki ban ke ti li beenin tuk nimi n-yoonn məmək baah muini binib nnyun ni pu na, ni baah joo biɲaal paani binib pu pu na aabər, ni binib aah ga fikr nkun ni pu na aabər, ni ntafadaan mu kaa kpa ndoon na aabər. Timina məmək ye njan aabər le waasan ni. ³ Uwumbər yaa kii kan, ti ga bae waabər ti gur na, ki di kpee njan aabər ngbaan pu.

⁴ Tɔ, binib bi Uwumbər woln binimbil na yaa di cha waasan kan, baan ki ɲmaa kpeln baabimbin ki ki dii u. Bi kan waapiin, ki gaa Waafuur Nyaan, ⁵ ki bee waabər aah ɲan pu na, ki kan dulnyaa u choo na aapəɔn, le ki di cha waasan. ⁶ Baah di cha waasan na, ni mək ke bi ki bi kpa Uwumbər Aajapəɔn ndəpuinkoo pu, ki jinn u iniməɔn binib aanimbil ni la, le saan ɲmaa cha bi ki kpeln baabimbin ki ki dii u.

⁷ Kitiɲ ki gaa utaal aanyun mu lir ni ki pu, ki ɲani tijikaar ti ɲan na ki tii binib bi ko ti na, Uwumbər ɲani tinyoor ɲani kitiɲ ngbaan pu. ⁸ Tɔ, kitiɲ ki po ɲani ikokon ni ichakpeejagar baanja na bee yəli la. Naan yunn, le bi ga see ki mmii ki bii ki. Kitiɲ ngbaan aadoon le na.

⁹ Timi aanigeekaab, ti len kina la; ti mu aa dak ke ni bi ke kitiɲ ki bi ga see ki mmii na. Ti bee ke ni ɲmar ki ga kan tinyoor. ¹⁰ Uwumbər ɲan la. Waan suln naah tun lituln pu ki ter waanib, ki beenin ter bi na, ki mək u naah gee u pu na bər. ¹¹ Ti ban ke ni məmək pəək nibaa ki li kpa limakl ki nan saa ndoon. ¹² Ni taa li san ligbanyakl man. N-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbər ki kii ki

jín suklaa na, bi bi paacham ki kan waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na. Ni mu li dii baah dii pu na.

Uwumbør ga ña waah puu tipuur ti na

¹³ Uwumbør aah puu tipuur ki tii Abraham na, u nan puu uma ubaa aayimbil pu la. Ubaa aa bi ki jer u, ke u puu waayimbil, nima le cha u puu uma ubaa aayimbil. ¹⁴ U nan puu tipuur le ki bui Abraham, “M ga ña tinyoor ña aa pu pam, ki cha aa pør sakpen.”* ¹⁵ Abraham nan kpa limør, le ki nan kan Uwumbør aah nan puu tipuur ti na. ¹⁶ Binib yaa puu tipuur kan, bi puur unii u jer bi na aayimbil pu la. Binib yaa kpak kinikpakpak ki ti puu tipuur kan, ni doo le na. ¹⁷ Uwumbør nan ban ke u mæk binib bi ga kan waah puu tipuur ti na, ke waan kpeln. Nima le u nan puu uma ubaa aayimbil pu. ¹⁸ Waah nan puu tipuur ti na, waan kpeln. Waah puu uma ubaa aayimbil pu na, nima le sil mæk ke waan kpeln. Waan ñmaa møn nnyamøn. Nima le timi bi san cha u chee ke ti ñmar na aataakpab pōō mbamōm, le ti kpa limakl ke ti ga kan waah puu tipuur ti na. ¹⁹ Taah kpa limakl ngbaan na, nima le joo timi aasui ke ti taa di cha waasan. Yesu pu, le ti kpa limakl ngbaan. Limakl ngbaan pu, le Yesu u bi paacham na aalandak bi tisui ni. ²⁰ Yesu le ye utotoorninkpel n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, ke Melkisedek aah nan ye pu na, ki loln ti pu nsan ki buen Uwumbør do, ke u ti sil timi aasisiidaan nima chee, Uwumbør aanimbiin ni.

7

Melkisedek u nan ye utotoor na

¹ Melkisedek ngbaan nan ye Salem aatiñ aabør, ki nan ye Uwumbør u kaa kpa ñeen aatō na aatotoor la. Abraham aah nan ku bibørb bi ye waadim na ki gir ni na, le

---

* 6:14 : Lik Mpiin 22.16-17.

Melkisedek tooh u nsan pu ki ti ɲa Uwumbɔr aanyoor ɲa u pu. ² Le Abraham nan nyan tiwan nimɔk u nan gaa na nibaabaa kipiik mɔk ponn ni, ki di tii Melkisedek. Melkisedek aatataa le ye ke “ubɔr u kpa mbimbinyaan na.” U nan ye Salem aatiɲ aabɔr la. Salem aatataa le ye ke “nsuudoon.” ³ Baa ɲmee ute ni una ni uyaajatiib aabɔr, kaa ɲmee buyoonn bi nan ma u na, ki mu aa ɲmee buyoonn u doo waatuln na. Waamɔfal aayoonn mɔmɔk u nan ye Uwumbɔr aatotoor la. Nima le u naahn Uwumbɔr Aajapɔɔn u ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

⁴ Dakl lik man uja ngbaan aah nan nyuun pu na; tiyaajaninkpel Abraham nan yakr waadim aawan tiwan nfum kipiik, ki nyan nibaa, ki di tii u, ki gur niwae. ⁵ Uwumbɔr aakaal len ke Israel yaab yakr baawan mɔmɔk nfum kipiik, ki nyan nibaa tii Liifai aayaabitiib, bi ye Uwumbɔr aatotoorb na. Bi ni Israel yaab nan ye binibaan la. Bi mɔmɔk nan ye Abraham aayaabitiib la. ⁶ Melkisedek aa nan ye Liifai aayaabil, le Abraham yakr waawan mɔmɔk nfum kipiik, ki nyan nibaa tii u. Le u ɲa tinyoor ɲa Abraham pu. Abraham le Uwumbɔr nan puu tipuur tii u. ⁷ Unii yaa kpa mpɔɔn ke u ɲa Uwumbɔr aanyoor ɲa uken pu kan, ni mɔk ke u jer u la. Ubaa aan kpak kina. ⁸ Israel yaab yakr baawan mɔmɔk nfum kipiik, ki nyan nibaa ki di tii Uwumbɔr aatotoorb, bi nan ye binib bi ga kpo na. Melkisedek u Abraham nan yakr waawan nfum kipiik ki nyan nibaa tii u na ma kan, baa ɲmee waakun aabɔr. Bi ɲmee waabimbin aabɔr la. ⁹ Abraham aah nan yakr waawan ki di tii u na, ti ga ɲmaa len ke uyaabitiib Liifai yaab bi gaal biken chee na, mu nan tii u la. ¹⁰ Buyoonn Melkisedek nan tooh Abraham nsan ni na, Abraham aa nan kee ma uyaabil Liifai. Ti ga ɲmaa len ke Abraham nan sil uyaabil Liifai aasisiiyaan la.

¹¹ Uwumbɔr tii Israel yaab nkaal mu mɔk bi waatotoorb

Liifai yaab aah ga li joo bi pu na. Bitotoorb ngbaan aatulun yaa ba gaa binib lii kan, Uwumbør aa ba ga li ban u tun ni Yesu u ye utotoor ke Melkisedek aah nan ye pu na. U ba ga ki tun ni utotoor u bi ke Aaronn aayaabitiib Liifai yaab aah nan bi pu na la. ¹² Waah tun ni utotoor uken aaboln na, see u kpeln nkaal ngbaan mu. ¹³ Tidindaan u ti len waabør na, aa nan ye Liifai aanibol ponn ni aanii. U nan ye linibol liken ponn ni aanii la. Waanibol ponn ni aanii ubaa aa nan kee ye Uwumbør aatotoor. ¹⁴ Binib mòmøk nyi ke Tidindaan nan ye Juda aanibol ponn ni aanii la. Moses aa nan len ke linibol ngbaan aanib ga li ye bitotoorb.

Utotoor yayan u bi ke Melkisedek na

¹⁵ Nima le møk timi chob ke utotoor yayan, u bi ke Melkisedek aah nan bi pu na, fuu ni. ¹⁶ Naa ye binib le nyan u ki ŋa u utotoor baakaal aah dii pu na. Uma le kpa liməfal li kaa kpa ndoon na aapɔɔn. Nima le cha u ye utotoor. ¹⁷ Uwumbør nan bui u, “Aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon na ke Melkisedek aah nan bi pu na.”* ¹⁸⁻¹⁹ Moses aakaal aa nan kpa tinyoor, kaa nan kpa mpɔɔn, kaa ŋmaa ŋa bi binib bi ŋan ti doo na. Nima le Uwumbør di nkaal ngbaan lii, le ki tii timi limakl li ŋan ki jer nkaal ngbaan na. Limakl ngbaan pu le ti ga ŋmaa duun Uwumbør.

²⁰ Uwumbør aah nan puu tipuur ti na mu bi. Uwumbør aah nan nyan Israel yaab aatotoorb buyoonn na, waa nan puu tipuur. ²¹ Waah ŋa Yesu utotoor buyoonn na, u nan puu tipuur tii u, le ki bui u ke,

“Min Uwumbør le puu tipuukpaan, kaan kpeln,
ke aa ga li ye utotoor n-yoonn mu kaa kpa ndoon
na.”†

---

* 7:17 : Lik Ilahn 110.4. † 7:21 : Lik Ilahn 110.4.

²² Uwumbør aah puu tipuupøln ti tii Yesu na, nima le mæk ke tipuupøln ngbaan le ñan ki jer tipuukpokl na.

²³ Israel yaab aatotoorb nan ye binib bi ga kpo na, le biken leñni baaleleñ. Nima le bi nan wiir. ²⁴ Yesu ma kan, u ye utotoor u ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ubaa aan ki nab waatuln pu ki toor kitork. ²⁵ U bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, u li mee Uwumbør tii binib bi dan Uwumbør chee u pu na. Nima le u ga ñmaa gaa bi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

²⁶ Yesu le ye utotoorninkpel taah ban pu na. U bi chain, kaa kpa ngalm, kaa kpa titunwanbir tibaa. U ni titunwanbirdam aa kpaani. Uwumbør yoor u paacham ki jer bimæk bi paacham na. ²⁷ Bitotoorninkpiib biken aah bi pu na, waa bi kina. Waa toor kitork uma ubaa aatunwanbir pu, u toor kitork binib aatunwanbir pu la. Waa toor kitork iwiin mämæk. U nan di ubaa toor kitork nfum mubaa, kookoo aatork mu le na. ²⁸ Bi nan leer bitotoorninkpiib Moses aakaal aah dii pu na. Bitotoorninkpiib ngbaan aa nan ñan ti doo. Nkaal ngbaan aapuwb le Uwumbør puu tipuur, ki ña Ujapøøn utotoorninkpel. Uma le ye utotoorninkpel bamøn, ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

8

Yesu le ye timi aatotoorninkpel

¹ Maah len pu na aayil le ye ke ti kpa utotoorninkpel wee aaboln. Uma le ye Yesu Kristo u ka Uwumbør u yeh mpøøn mämæk na aabørjal aanjängii wøb paacham na. ² U tun utotoorninkpel aatuln paacham aadiik ki ye kidibamøn ki bi chain na ponn ni. Uwumbør le maa ki, naa ye binib.

³ Baah leer bitotoorninkpiib bimæk na, bi lee bi ke bi tii Uwumbør ipiin, ki toor kitork tii u. Nima pu na, ni ñan ke utotoorninkpel ngbaan mu li kpa tiwan ki tii

Uwumbər. ⁴ Bitotoorninkpiib bi dulnyaa wee ni ki toor kitork tii Uwumbər, Juu yaab aakaal aah dii pu na la. Yesu yaa ba laa bi dulnyaa wee ni kan, waa ba ga li ye utotoor. ⁵ Bitotoorninkpiib ngbaan aatuln ye paacham aatuln aanaj la. Moses yaan mu nan bi kina la. Waah nan ban ke u ŋa libool tii Uwumbər na, Uwumbər nan bui u ke u li nyi ki ŋa tiwan məmək ke waah mək u laanaj, lijool paab pu na.* ⁶ Tə, Uwumbər nan tii Yesu lituln li jer bitotoorninkpiib ngbaan aatuln na. Kina le tipuupəlŋ ti Uwumbər puu tii waanib Yesu pu na jer tipuukpokl na, ki mək ke u ga tii timi tiwan ni ŋan jer tipuukpokl ngbaan aawan na.

⁷ Uwumbər aah puu tipuur ti njan na yaa kaa ba lann nibaa kan, waa ba ga li ban ke u ki puu tipuur lelee.

⁸ Uwumbər nan kan ke waanib kpa taani, le ki bui ke,
 “Lik, n-yoonn choo, le m ga nan puu tipuupəlŋ
 tii Israel yaab ni Juda yaab.

⁹ Tipuur ngbaan aan li bi ke tipuur ti m nan puu tii
 biyaajatiib,
 buyoonn m nan chuu biŋaal ki daar nyan bi,
 ki cheen bi nyan Ijpt aatiŋ ni na.

Baa nan joo tipuur ngbaan, nima le maa nan ki gar bi.
 Min Uwumbər le len kina.

¹⁰ Maah ga puu tipuur ti tii Israel yaab
 n-yoonn mu choo na na le ye ke:
 M ga di maakaal ŋa baalandak ni,
 ki ŋmee mu bisui ponn ni.

M ga li ye Baawumbər, le bi li ye maanib.

¹¹ Bi ponn ni ubaa aan ki bui unjeen aatə ke, ‘Bee
 Uwumbər.’

Ubaa mu aan ki bui una aabo ke, ‘Bee Uwumbər.’
 Ba pu? bi məmək ga bee mi,

---

* 8:5 : Lik Nnyam 25.40.

biwaatiib ki ti saa bikpaam məmök ga bee mi.

¹² M ga di cha pinn baatunwanbir, kaan ki teer baataani.”†

¹³ Tɔ, Uwumbər aah len ke u ga puu tipuupɔln na, u ŋa njan yaan tipuukpokl la. Tiwan yaa ye tiwankpok kan, naan yunn, naan ki li bi.

9

Tipuukpokl ni tipuupɔln na

¹ Uwumbər aah nan puu njan aapuur tii bi na, u nan mək bi baah ga doon u pu na. Bi nan kpa libool li bi ga li dooni u li ponn ni, aan binib gaa li na. ² Bi nan ŋa libool lipepel libaa wɔb, ki yin li ke chain aapepel. Karyaa ni teebul ni boroboro u bi di tii Uwumbər na, nan bi li ponn ni.* ³ Bi nan di likekeln gii libool ngbaan ponn ni lipepel libaa wɔb, ki yin li ke chain chain.† ⁴ Salmaa aatork aabimbiln nan bi ni ponn ni. Libimbiln ngbaan paab le bi seer tulalee aayon tii Uwumbər. Uwumbər aakaal aah nan bi daka u ponn ni na, mu nan bi ni ni. Bi nan di salmaa aakur le biin daka ngbaan pu. Tijikaar ti bi yin ti ke mana‡ na, nan bi salmaa aasambil ponn ni, daka ngbaan ponn ni. Aaronn aadabil li nan ŋeen nsupuun na mu nan bi u ponn ni. Uwumbər aakaal aah nan ŋmee ŋitakpapapan ŋilee ŋi pu na, mu nan bi u ponn ni.§ ⁵ Tiwan ni kpa ifeen na* nilee mu nan bi daka ngbaan paab. Nima chee le Uwumbər nan mək Israel yaab waah wiin chain pu na. Tiwan ngbaan aafeen nan biin daka ngbaan aabiil pu, Uwumbər aah san bi kinimbaak nin chee na. Taan ŋmaa len tiwan nimina məmök aatataa nibaabaa dandana wee.

† 8:12 : Lik Jeremia 31.31-34. * 9:2 : Lik Nnyam 26.1-30; 25.31-40, 23-30.

† 9:3 : Nnyam 26.31-33. ‡ 9:4 : Lik Nnyam 16.33. § 9:4 : Nnyam 30.1-6;

25.10-16. * 9:5 : Baaliin ni, bi yin ni ke “kerubim” la. Ni naan tiwakor, ki mu kpa ifeen.

⁶ Baah di tiwan nimina mämök siin kina na, le bito-toorb koo mǎb aadiik ni iwiin mämök, bi ti tun lituln tii Uwumbər. ⁷ Utotoorninkpel baanja le koo ni chain chain aapepel li bi libool ngbaan ponn ni na. U koo ni nima chee libiln mämök nfum mbaa baanja la. U yaa koo ni kan, see u joo ni nsin nan tii Uwumbər, uma ubaa aatunwanbir ni binib aatunwanbir pu. ⁸ Uwumbər Aafuur Nyaan mək timi ke mǎb aadiik ngbaan aah nan laa bi na, binib aa nan kpa nsan ke bi koo ni chain chain aapepel ponn ni. ⁹ Libool ngbaan le nan ye Yesu aabər aaməkl ki tii bi. Libool ngbaan ponn ni, le bi joo ipiin, ni tiwakor toor kitork tii Uwumbər. Kitork ngbaan aa nan cha bisui doon titunwanbir pu. ¹⁰ Nkaalkpok ngbaan mək bi tijikaar ni tiwanyukaan ni kə na, ni ni kaa kə na, ki mək bi baah ga finn bibaa ki ɲa chain pu na. Ni nan mək ke see bi dii kina le ki nan saa buyoonn Yesu ga joo ni nsanpəɔn mu ɲan na.

¹¹ Dandana wee Kristo fuu ni a, ki ye utotoorninkpel, ki joo ni nsanyaan mu bi nan len ke mu ga fuu ni na. Waa koo ni libool li binib ɲa li dulnyaa wee ni na. U dii lipepel li jer dulnyaa wee aabool ngbaan na, ¹² le ki koo lipepel li ye chain na paacham, nfum mbaa kookoo. Uma ubaa aasin pu le u nan gaa timi lii n-yoonn mu kaa kpa ndoon na, naa ye tiwakor aasin pu. ¹³ Bi nan joo iɲoob ni inaaja aasin yəkr binib bi kaa ye chain na pu, ki di unaasabo aafatan gbaa gbaa bi, le ni ɲa tiwon chain. ¹⁴ Nimina yaa nan ɲa tiwon chain kan, Kristo aasin ga ter timi, ki jer kina. Uwumbər Aafuur Nyaan mu bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na aapəɔn pu, u nan di ubaa toor kitork ki kaa kpa ngalm na tii Uwumbər. Waasin ga nyan titunwanbir ti ga ku timi na tisui ni, aan ti dii Uwumbər u ye liməfadaan na.

¹⁵ Yesu aah ɲa kina na, le Uwumbər puu tipuupəln tii timi. Nima pu, le binib bi Uwumbər yin bi na ga kan lifaal li kaa kpa ndoon na, waah puu tipuur ti ke u ga tii bi na

pu. Binib bi Uwumbør nan puu njan aapuur tii bi na nan tun titunwanbir la. Yesu aah kpo na, nima le Uwumbør di cha pinn bi, ki gaa bi lii.

¹⁶ Unii yaa yakr waafaal ki laa ka kan, ubaa aan ηmaa ji lifaal ngbaan, see ni puen mək ke u kpo. ¹⁷ Buyoonn u laa beenin bi na, ubaa aan ηmaa ji lifaal ngbaan, see u kpo. ¹⁸ Nima pu na, Uwumbør aah nan puu tipuur ti njan na, bi nan joo nsin le ki mək ke tipuur bi, bi ni Uwumbør aakaasisik ni. ¹⁹ Njan, Moses nan tuk binib məmək baah ga dii Uwumbør aakaal məmək pu na, le ki nin di tikumaman ni tifar ηa inaabi ni iηoob aasin, ni nnyun ni, ki di yək yək Uwumbør aakaal aagbaη pu, ni binib məmək pu, ²⁰ le ki bui bi ke, “Nsin mue le mək nimi Uwumbør aah nan puu tipuur ti tii nimi ki tuk nimi ke ni li joo ti na,”† ²¹ le ki di nsin ngbaan yək yək libool, ni baah joo tiwan nimək tun lituln tii Uwumbør na pu. ²² Nkaal ngbaan aah dii pu na, bi yaa nan ban ke bi ηa tiwan chain kan, see bi di nsin yək yək ni pu le ki ηa ni chain. Nsin yaa kaa nyan kan, Uwumbør aan di cha pinn titunwanbir.

Yesu Kristo aatork nyani titunwanbir

²³ Uwumbør Aabool, ni tiwan nimək nan bi li ponn ni na ye paacham aawan aanaj la. Le bi nan di tiwakor aasin ηa ni məmək chain. Paacham aawan bamənn le ban nsin mu jer tiwakor aasin na, aan ni ηa chain. ²⁴ Kristo aa koo ni chain aapepel li ye paacham yaan aanaj li binib maa li na ponn ni. Paacham le u koo ni, ki si timi aasisiiaan, Uwumbør aanimbiin ni. ²⁵ Juu yaab aatotoorninkpel nan di nsin mu kaa ye uma ubaa aasin na le koo ni chain aapepel ni, libiln məmək. Yesu Kristo di ubaa toor kitork nfun mbaa baanja la. ²⁶ U yaa ba nan joo ubaa toor kitork libiln məmək kan, u ba ga ji falaa n-yoonn məmək,

---

† 9:20 : Lik Nnyam 24.6-8.

buyoonn dulnyaa wee piin ki joo cha na. Naah ye pu na, u fuu ni buyoonn ni njeer na, ki di ubaa toor kitork nfum mubaa, ke u kuln titunwanbir. ²⁷ Uwumbør siin ke binib ga kpo nfum mubaa la, nee aapuwb le u ga ji bi tibør. ²⁸ Kristo mu di ubaa toor kitork nfum mubaa, binib pam aatunwanbir pu. U ga ki fuu ni lelee. Naa ye titunwanbir pu le u ga ki fuu ni. U ga fuu ni ke u nan gaa binib bi kii waagirndaal na lii.

10

¹ Moses aakaal nan ye nsanyaan mu choo na aaməkl la, naa nan ye nsanyaan ngbaan mbaməm. Binib bi dii Moses aakaal na toor titorbaan ɲibin ɲibin, nima le aa ɲmaa ɲa bi binib bi ɲan ti doo na. ² Nkaal ngbaan yaa ba nan nyan bi titunwanbir ni kan, baalandak aa ba ga ki li muk bi titunwanbir pu. Bi mu aa ba ga ki toor kitork ngbaan. ³ Naah ye pu na, kitork ngbaan teer bi baatunwanbir pu, libiln məmək la. ⁴ Inaaja aasin, ni iɲoob aasin aa ɲmaa nyan titunwanbir binib aasui ni.

⁵ Nima pu na, Yesu Kristo aah nan ban ke u dan dulnyaa wee ni na, u nan bui Uwumbør ke,
“Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork.

Aa naan tiwon tii mi la.

⁶ Saa ban ke m di tiwakor aatork, ki di see mmii ni tii si,
kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.

⁷ Le m bui ke, ‘Uwumbør, m fuu ni ke m nan ɲa saageehn,
ke baah ɲmee maabør pu saagbaɲ ni na.’ ”*

⁸ Njan, le u bui Uwumbør ke, “Saa ban tiwakor ni tijikaar aatork, kaa ban ke m di tiwakor aatork ki di see mmii ni tii si, kaa ban ke m toor kitork ngbaan titunwanbir pu.” (Moses aakaal aah dii pu na, bi toor kitork kina la.) ⁹ Le u ki bui Uwumbør, “M fuu ni ke m nan ɲa saageehn.” Uma Yesu Kristo aah di ubaa toor kitork na, Uwumbør gaa

---

* 10:7 : Lik Ilahn 40.6-8.

waatork, le ki kuln kitorkpok ngbaan. ¹⁰ U ŋa Uwumbər aageehn, le ki di ubaa aawon toor kookoo aatork nfum mbaa, le ki ŋa timi waanib bi ye chain na.

¹¹ Juu yaab aatotoorb məmək tun lituln iwiin məmək tii Uwumbər. N-yoonn məmək, bi toor kitork kichachaan le tii u. Kitork ngbaan aan ŋmaa nyan titunwanbir binib aasui ni. ¹² Yesu Kristo toor kookoo aatork titunwanbir pu nfum mbaa, le ki kal Uwumbər aarŋangii wəb. ¹³ U bi nima ki kii bundaln Uwumbər ga nyar waadim ki di bi ŋa utaapətan ni na. ¹⁴ Kitork baan ngbaan pu, le u nyan titunwanbir binib aasui ni, ki ŋa bi binib bi ŋan ti doo ki cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na.

¹⁵ Uwumbər Aafuur Nyaan mu tuk timi kina la. Mu nan bui ¹⁶ ke Uwumbər len ke,
 “Maah ga puu tipuur ti tii bi n-yoonn mu choo na le ye ke
 m ga di maakaal ŋa bisui ni,
 ki ŋmee mu baalandak ni,”†

¹⁷ ki ki len ke,
 “Maan teer baatunwanbir bər,
 kaan ki teer baah bii maakaal pu na.”‡

¹⁸ Kina pu na, Uwumbər yaa di cha pinn titunwanbir kan, baan ki toor kitork ti pu.

Cha ti foor duun Uwumbər man

¹⁹ Nnaabitiib, Yesu aasin pu le ti kpa lipobil ke ti koo ni chain aapepel ponn ni, Uwumbər aah bi nin chee na. ²⁰ Yesu aah di ubaa toor kitork tii Uwumbər na, u nyan tiwan nimək nan bi ti ni Uwumbər aakaasisik ni na, ki tii timi nsanpəən mu ye nsanbamənn na, ke ti koo ni Uwumbər aah bi nin chee na. ²¹ Ti kpa utotoorninkpel u joo timi bi ye Uwumbər aanib na. ²² Nima pu na, cha tisui li bi mbaməm, aan ti duun Uwumbər chee, ki gaa u

---

† 10:16 : Lik Jeremia 31.33. ‡ 10:17 : Lik Jeremia 31.34.

ki kii mbaməm ki taa joo beeni; ba pu? Yesu Kristo aasin finn tisui ni aatunwanbir, timi aalandak taa ki li muk timi titunwanbir pu. Le bi finn timi aawon nnyun mu bi chain na ni. ²³ Taah bui ke ti kpa limakl na, cha ti li joo limakl ngbaan iŋaal ilee ki taa joo beeni. Ba pu? Uwumbər u puu tipuur tii timi na ga sil tii timi waah puu tipuur ti na. ²⁴ Cha titafal li bi tɔb pu man, aan ki fiin tɔb aasui, aan ki li gee tɔb, ki tun lituln li ŋan na. ²⁵ Cha ti li beenin kuuni tɔb chee ki ti dooni Uwumbər man, ki taa di cha, ke binib bibaa aah di cha pu na. Ni li pɔɔni tɔb aataakpab man. Ni kan ke bundaln Yesu Kristo ga gir ni na peen ni. Nima na, ni li moo pɔɔni tɔb aataakpab man.

²⁶ Tɔ, unii yaa gaa Uwumbər aabər ki nyi waah ban pu na, ki yaa ki yii ki tun titunwanbir kigaak pu kan, kitork kibaa aa ki bi ki ga cha Uwumbər di cha pinn u. ²⁷ U ga kan ntafadaan mu kpa ijawaan na; ba pu? Uwumbər ga gee lijuul pam, ki di waadim ŋa mmii mu ton sakpen na ponn ni. ²⁸ Unii ubaa yaa nan yii Moses aakaal kan, biseeraadam bilee, bee bitaa, yaa len ke ti gbii kan, le bi ku u, kaa san u kinimbaak. ²⁹ Unii yaa lik Uwumbər Aajarɔɔn fam, ki yaa dak ke Yesu aasin mu ŋa u chain na ye fam, ki yaa sii Uwumbər Aafuur Nyaan mu san timi kinimbaak na kan, udaan ngbaan ŋeer ntafadaan sakpen ki jer unii u bii Moses aakaal na aah kan pu na. ³⁰ Ti nyi ke Uwumbər len ke uma le ga daa bitafal, uma le ga teen bi. U ki len ke u ga ji waanib tibər. ^{§ 31} Aa yaa lir Uwumbər u ye limɔfadaan na aarŋaal ni kan, ni kpa ijawaan sakpen a.

³² Ni teer man n-yoonn mu jer na. Buyoonn ninimbil nan woln njan na, ni nan jin falaa sakpen, ki nan kpa limər. ³³ N-yoonn mbaa bi nan ŋa nimi bakaa, ki sii nimi binib aanimbil ni. N-yoonn mbaa mu, ni yakr binib bi jin falaa kina na aafalaa la, ³⁴ ki san binib bi bi kiyondiik ni na

---

§ 10:30 : Lik Ikaal 32.35-36; Ilahn 135.14.

kinimbaak. Binib aah gaa nimi aawan mpɔɔn pu na, le ni nan kpa mpopiin; ba pu? ni nyi ke ni kpa tiwan paacham ni jer baah gaa ni na, ke tiwan ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ³⁵ Ni taa di nimi aapobil lii man; ba pu? nima le ga cha ni kan tinyoor sakpen. ³⁶ Ni ban ni li kpa limɔr, aan ki ŋa Uwumbɔr aageehn, aan ki kan waah puu tipuur ti na. ³⁷ Uwumbɔr Aagbarj len ke, “Naan yunn, u choo na ga fuu ni, kaan taan. ³⁸ Uwumbɔr aaninyaam bi gaa u ki kii na ga li kpa limɔfal. Unii ubaa mu yaa gir puwɔb kan, waan piir Uwumbɔr aasui.”* ³⁹ Tima kan, taa ye binib bi gir puwɔb aan ki beer yɔli na. Ti ye binib bi tii Uwumbɔr naadii aan ki ŋmar na la.

11

Gaakii

¹ Ti yaa gaa Uwumbɔr ki kii kan, naatataa le ye ke ti bee ke ti ga sil kan tiwan ni ti kpa limakl ke ti ga kan ni na. Tinimbil aa kan ni, le ti nyi ke ni sil bi. ² N-yaayoonn na aanib aah nan gaa Uwumbɔr ki kii na, nima le u len ke baabimbin ŋan.

³ Ti gaa Uwumbɔr ki kii, nima le cha ti bee ke u nan len ki naan kitiŋ ni paacham. U nan di tiwan ni tinimbil aa ŋmaa kani ni na naan tinimbil aah kani nimɔk na.

⁴ Abel nan gaa Uwumbɔr ki kii, nima le cha u nan toor kitork ki ŋan ki jer ukpel Keenn aah toor pu tii Uwumbɔr na. Waah gaa Uwumbɔr ki kii pu na, le Uwumbɔr len ke waabimbin ŋan, le ki gaa waah toor kitork ki tii u na. U kpo, le waah gaa Uwumbɔr ki kii pu na pu, u beenin len.

⁵ Enok nan gaa Uwumbɔr ki kii, nima le nan cha waa nan kpo. Uwumbɔr nan yoor u buen paacham la. Ubaa aa ki kan u; ba pu? Uwumbɔr nan yoor u buen paacham.

---

* 10:38 : Lik Habakuk 2.3-4.

Uwumbər Aagbarj len ke buyoonn waa nan kee yoor u buen paacham na, u nan piir Uwumbər aasui. ⁶ Unii yaa kaa gaa Uwumbər ki kii kan, waan ŋmaa piir Uwumbər aasui. Unii u dan Uwumbər chee na, see u pak ke u bi, ki pak ke u ŋani binib bi ban u na tinyoor.

⁷ Uwumbər nan bui Nowa linimaln li nan choo na pu, le laa kee fuu ni. Nowa aah nan tii Uwumbər naadii pu na, le u nan pak waah len pu na, le ki kii waaməb, le ki kp̄ii buŋəb bu, u ni waamaal koo ki ŋmar na. Nowa aah nan ŋa kina na, le ni mək ke dulnyaa ni yaab biken aabər bii Uwumbər chee. Nowa nan tii Uwumbər naadii, nima le nan cha Uwumbər len ke waabər ŋan u chee.

⁸ Uwumbər nan yin Abraham, ki bui u ke u buen kitiŋ ki u puu tipuur ke u ga di tii u na. Abraham aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na le u kii waaməb, le ki nyan waatiŋ ni, ki buen, kaa nyi waah cha nin chee na. ⁹ U nan ti fuu kitiŋ ki Uwumbər puu tipuur ke u ga di tii u na ni. Le u pak Uwumbər aah len pu na, nima le u nan kal nima, ki nan ye uwəwəŋja. U ni waabo Aisak, ni uyaabil Jakob nan bi nima, ŋiboo ponn ni. Bi mu nan yeh tipuur tichachaan ngbaan la. ¹⁰ U nan ban kitiŋ ki ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon aan Uwumbər maa ki na la.

¹¹ Abraham aapuu Sara mu nan tii Uwumbər naadii, nima le nan cha u kan mpəən ke u dek lipuul, buyoonn u jer timar na. Ba pu? u nan pak ke Uwumbər ga ŋa waah puu tipuur ti na. ¹² Nima pu na, ujabaan u nan bi ke waah kpo le na, nan ma binib bi wiir ke iŋmabi aah wiir pu na. Bi wiir ke litambol li də nnyusakpem aagbaan na. Ubaa aa ŋmaa kahn bi.

¹³ Binib ngbaan məmək nan tii Uwumbər naadii le ki ti saa baakundaal, kaa kan Uwumbər aah puu tipuur ti na. Bi nan bee ke n-yoonn mu choo na, u ga nan ŋa waah puu tipuur ti na. Bi nan len ke bi ye bicham le dulnyaa wee

ni. ¹⁴ Binib bi len kina na mək chain ke bi ban bite do la. ¹⁵ Binimbil yaa ba man kitij ki bi nyan ni ki ponn ni na pu kan, bi ba ga li kpa nsan ke bi gir buen nima. ¹⁶ Bi nan ban kitij ki njan jer kitij ngbaan na la. Bi nan ban paacham aatiŋ la. Nima pu na, iniməon aa nan joo Uwumbər ke bi yin u ke Baawumbər. U nan toor kitij tii bi.

¹⁷⁻¹⁸ Uwumbər nan puu tipuur tii Abraham ke u ga kan yaabitiib waabo Aisak pu,* le Abraham nan gaa tipuur ngbaan. Le Uwumbər tən u, ki bui u ke u di waabo toor kitork tii u. Waanaadii pu le u nan kii, ki di waabo u nan ye libibaal na, u ti kər u ki toor kitork tii Uwumbər. ¹⁹ Ba pu? u nan pak ke Uwumbər ga ki nmaa fikr u nkun ni. Ni ye mbamən, waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le Uwumbər nyan u nkun ngbaan ni. Ni naahn ke Abraham nan ki gaa u nyan ni nkun ni la.

²⁰ Aisak nan gaa Uwumbər ki kii, nima le nan cha u nan bui waabim Jakob ni Esə ke Uwumbər ga nja tinyoor nja bi pu n-yoonn mu choo na.

²¹ Jakob nan gaa Uwumbər ki kii, nima le nan cha u nja Uwumbər aanyoor nja waabo Josef aabim bilee pu buyoonn u nan ban u kpo na, le ki nyii waajaangbeedabil pu, ki doon Uwumbər.

²² Josef nan gaa Uwumbər ki kii, nima le waah nan ban u kpo na, u len ke Israel yaab ga nya Ijpt aatiŋ ponn ni, ki tuk bi ke bi yaa nan nyan kan, bi yoor waawon di buen.

²³ Moses aate ni una aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bi nan di u bər iŋmal itaa. Bi nan kan ke u ye ubo u njan sakpen na, kina pu na, baa nan san Ubər Faro aah nan siin ke bi ku bima Israel yaab aabijabim pu na aakaal.

²⁴ Moses nan gaa Uwumbər ki kii, nima le waah nan chikr na, waa nan kii ke bi yin u ke Ubər Faro aabisal aabo.

²⁵ U nan kii ke u ni Uwumbər aanib kpaan ji falaa, ke ni

---

* 11:17-18 : Lik Mpiin 22.1-14.

soor ni u ji titunwanbir aaməon mu kaa yunn na. ²⁶ U nan bee ke u yaa kan n̄isiibil Kristo† pu kan, u ga nan kan tinyoor ti jer Ijpt aatiŋ aawankpal məmək na. Ba pu? utafal nan bi tinyoor ti Uwumbər ga tii u na ni la.

²⁷ Waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na le u nan nyan Ijpt aatiŋ ni, kaa san ubər na aah gee liŋuul pu na. Ni naahn ke u waa Uwumbər u unibən aanimbil aan n̄maa kan u na la. Nima le u nan kpa limər le ki sil mbaməm.

²⁸ Waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na le u nan bui Israel yaab ke bi kər ipihbi, ki di nsin gbaa gbaa ibisamoi, aan Uwumbər aatuun u ga ku mbipolb na taa nan n̄a bi nibaa.

²⁹ Israel yaab aah nan ban ke bi puur Liməkal Aanyusakpem,‡ baah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le nnyun nan yakr ki cha nsan tii bi, le bi puur. Ijpt aatiŋ aanib aah nan ban bi mu puur na, bi nan bee nnyun ni la.

³⁰ Israel yaab nan gaa Uwumbər ki kii, nima le baah nan chuun manni Jeriko aatiŋ aagon iwiin ilole na, n̄i nan lir.

³¹ Rahab, u nan ye upiidagoor na, nan gaa Uwumbər ki kii, ki chann bipepekb tichann. Waah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le baa nan ku u buyoonn bi kuln waatiŋ aanib bi kaa kii Uwumbər aaməb na.

³² Tɔ, m ga ki len ke ba? Maa kpa n-yoonn ke m len Gideonn, ni Barak, ni Samsonn, ni Jefta, ni David, ni Samuel, ni Uwumbər aabənabtiib aabər. ³³ Baah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, le bibaa nan nyan n̄itimbol aajab, bibaa mu tun lituln li n̄an na, bibaa mu kan Uwumbər aah puu tipuur ti na, bibaa mu muib ichinn aamoi, i taa n̄a bi nibaa.§ ³⁴ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbər ki kii pu na, mmii sakpiin aa nan n̄maa n̄a bi nibaa. Bibaa mu aah nan

† 11:26 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke Uwumbər nyan u ke u gaa waanib lii. ‡ 11:29 : Liməkaal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke Nnyusakpem Mamam la.

§ 11:33 : Lik Daniel 6.1-27.

gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan nyan kijuk aakun ni. Bibaa mu nan ye bidaburb, le baah gaa Uwumbør ki kii pu na, bi nan kan mpəən. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi kan mpəən bi ti to butəb ki nyaŋ baadim. ³⁵ Bipiib bibaa aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le biyaab bi kpo na nan fikr nkun ni.

Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le binib gbaa ku bi. Baa yii Uwumbør ke bi nyan bibaa nkun ni. Bi nan pak ke bi ga kan liməfal li ŋan ki jer dulnyaa wee aaməfal na paacham. ³⁶ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le binib nan ŋa bi mbənyun, ki lue bi ŋinaalab, ki buu bi tikululn, ki laŋ bi kiyondiik ni. ³⁷ Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le binib mae bi ŋitakpal ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi chuu gii por bi ki ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan [təŋ bi, ki] di kijaak aajuk ku bi. Bibaa mu aah nan gaa Uwumbør ki kii pu na, le bi nan ye bigiim, ki chuun pee ipiih, ni iŋoob aagban, ki jin falaa. Binib mu ŋa bi bakaa. ³⁸ Bi nan ye biwəwəm, ki nan bi kipəək ni, ni ŋijoo paab, ki koo titakpalunn ni, ni ibuu i bi kitij ni na. Bi mu nan ye bininyaam ki jer dulnyaa wee aanib.

³⁹ Binib ngbaan məmək nan gaa Uwumbør ki kii, nima le nan cha u len ke baabər ŋan. Bi mu aa kan tiwan ni u nan puu tipuur ke u ga tii bi na, ⁴⁰ Ba pu? u nan ban ke u ŋa ti mu tiŋann sakpen la. U nan ban ke u di timi, ni bi mu, kpaan ŋa binib bi ŋan ti doo na la.

12

Tite Uwumbør

¹ Tə, n-yaayoonn na aanib bi nan gaa Uwumbør ki kii na wiir pam, ki gonn timi, ki lik taah dii Uwumbør aasan pu na. Nima pu na, cha ti di tiwan nimək leŋ timi na lii, ki di cha titunwanbir ti dii timi na, ki li kpa limər, ki li dii

Uwumbər aasan. ² Cha ti li lik Yesu chee man. Waapəon pu le ti nan piin ki gaa u ki kii. Waapəon mu pu, le ti ga tii u naadii, ki ti saa ndoon. Mpopiin mu u ga nan kan mu na pu, le u jin falaa ni iniməon ndəpuinkoo pu, ki lik iniməon ngbaan fam. Dandana wee le u ka Uwumbər aabərjal aanjangii wəb.

³ Titunwanbirdam nan nan u, ki yii u. Le u nan kpa limər. Ni teer kina man, aan ki taa cha nitaakpab yəl aan ni di waasan di lii. ⁴ Ni yii titunwanbir, le ki pəoni nibaa ke ni taa lir; ni mu aa kee kpo nsanyaan ngbaan pu. ⁵ Ni suln Uwumbər aah sur nimi pu na aa? U yin nimi waabim ki bui ke,

“Maabo, Uwumbər yaa sak si kan, ɣun mbaməm.

U yaa cha falaa pii si ke u chiin si kan,
taa cha aataakpab yəl.

⁶ Ba pu? Uwumbər sak binib bimək u gee bi na,
ki dar binib bi u ɣa bi waabim na məmək aatafal.”

⁷ Tə, naah ji falaa pu na, Uwumbər mək nimi nlan le na. U ɣa nimi ke binib aah ɣani baabim pu na la. Ubo ubaa aa bi, kaa kan ntafadaan ute chee. ⁸ Uwumbər yaa kaa daa nitafal, ke waah dar waabim məmək aatafal pu na kan, naa ye waabim, ni ye mbəmbim le u chee. ⁹ Titetiib bi ma timi na nan dar titafal la, le ti pak bi. Nima le ni ɣan ke ti kii Tite Uwumbər u bi paacham na aaməb ki jer kina, aan ki kan liməfal. ¹⁰ Taah nan ye mbim buyoonn na, titetiib nan dar titafal, baah gee pu na. Uwumbər ma kan, u dar titafal ke u ɣa timi tinoor, aan ti yakr waabimbin mu bi chain na la.

¹¹ Buyoonn ti kan ntafadaan na, ni wu la, naa ye mpopiin aawan. Binib mu yaa kan ntafadaan kan, nee aapuwəb le bi kani nsuudoon ni mbimbinyaan.

*Mm*ək m ni nsurm kpaam

¹² Nima pu na, ni li yoor ijaal i bak na man, ki li pōoni nitaakpab, ¹³ ki li beenin dii nsan mu tok na, aan binib bi joo beeni na taa yenn; bi mu li dii mbamōm.

¹⁴ Ni mōmōk pōo nibaa ki li kpa kimōbaan man, ki li bi chain. Unii umōk kaa ye chain na aan kan Tidindaan. ¹⁵ Ni li nyi man, ubaa taa lann Uwumbōr aanyoor. Ni li nyi man, ubaa taa cha usui li to, ki li muk nimi ki cha binib pam yenn. ¹⁶ Ni li nyi man, ubaa mu taa gōr kidagook. Ubaa mu taa lik Uwumbōr fam ke Esō aah nan ŋa pu na. Tijikaar pu, le u nan di ubopol aafaal kooh. ¹⁷ Nee aapuwōb na, u nan ki ban lifaal li ye Uwumbōr aanyoor ngbaan na, kaa kan. Waa nan ŋmaa kpeln waah nan ŋa pu na. U nan wii ki gaŋni ute ke u ŋa Uwumbōr aanyoor ŋa u pu. Le ute yii.

¹⁸ Tō, naa fuu ni dulnyaa wee ni aajool chee. Israel yaab nan fuu ni Sainai aajool chee, ki kan lijool ngbaan gaal mmii ki kpa iŋmanyuu i bōon ki bōln nima chee na. Bi nan ŋun kibuj ki daar na, ¹⁹ ki ŋun kakaan wii mpōon pu, ki ŋun nneel mu len mpōon pu. Baah ŋun nneel ngbaan pu na, le bi gaŋ Uwumbōr ke u taa ki len bi chee tibōr. ²⁰ U nan bui bi ke kiwakork kibaa yaa po meeh lijool ngbaan kan, bi mae ki ŋitakpal ki ti kpo. Nima le ijawaan nan joo bi sakpen.* ²¹ Baah kan tiwan ni na nan kpa ijawaan pam. Moses mu nan len ke ijawaan joo u sakpen, le uwon gbaa.†

²² Naa fuu ni lijool ngbaan chee. Ni fuu ni Sionn aajool chee la. Nima chee le Uwumbōr u ye limōfadaan na aatiŋ bi. Kitiŋ ngbaan ye Jerusalem la, ki bi paacham. Uwumbōr aatuuntiib churbaka bi ki ponn ni. ²³ Ni fuu ni Uwumbōr aabipolb bi aayimbil ŋmee paacham na aakuun chee la. Ni fuu ni Uwumbōr u ye binib mōmōk aabōjir na chee. Ni fuu ni bininyaam aawiin mu Uwumbōr ŋa mu, mu ŋan ti doo na chee. ²⁴ Ni fuu ni Yesu chee la. U pu, le Uwumbōr puu

---

* 12:20 : Lik Nnyam 19.12-13. † 12:21 : Lik Ikaal 9.19.

tipuupɔln tii timi. Uma Yesu aasin mu yaa ti pu na le ɲa timi chain. Mu pu, le Uwumbɔr di cha pinn timi. Waasin ngbaan len tibɔr ti ɲan jer Abel aasin aah nan len pu na. ‡

²⁵ Ni li nyi man, ki taa yii Uwumbɔr u len ni chee na. Buyoonn u nan sur Israel yaab dulnyaa wee ni na, le bi yii, le u daa bitafal. Ti yaa yii Yesu u nyan ni paacham ki nan sur timi na kan, u ga sil daa titafal. ²⁶ N-yaayoonn na waaneel nan cha kitiɲ deɲ. Dandana wee u puu tipuur ke u ga ki cha kitiɲ ni paacham mɔk deɲ. § ²⁷ Waah len kina na, ni mɔk timi ke u ga deɲ waah nan naan tiwan nimɔk na, ki nyan ni, ki cha tiwan ni kaan deɲ na. ²⁸ Ti ga ji nnaan mu ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Nima pu na, cha ti doon Uwumbɔr, ki tun lituln li ga piir usui na tii u, ki li pak u, ki li san u ijawaan. ²⁹ Ba pu? timi Aawumbɔr bi ke mmiigaal mu ji tiwan ni kaa ɲan na mɔmɔk na la.*

13

Naah ga ɲa pu ki piir Uwumbɔr aasui na

¹ Tɔ, ni li beenin gee tɔb man ke naabitiib na. ² Ni li teer ki chann bicham tichann. Binib bibaa nan chann Uwumbɔr aatuuntiib tichann, kaa nyi ke Uwumbɔr aatu-untiib ye. ³ Ni teer man binib bi bi kiyondiik ni na, ke nimi le aah bi ki ni na, ki teer man binib bi ji falaa na. Ba pu? ni mu bi tiwon tee ni la.

⁴ Tɔ, chatiib ni puutiib, ni li nyi ke Uwumbɔr le di nimi kpaan, ki li pak kina, ki taa gɔr kidagook man. Binib bi chuun bɔɔni na, ni binib bi chuun gɔr kidagook na, Uwumbɔr ga ji bi tibɔr.

⁵ Ni taa cha ninimbil li man ɲimombil pu. Cha ninimbil gbiin naah kpa ni na pu. Ba pu? Uwumbɔr ubaa le bui ke

---

‡ 12:24 : Lik Mpiin 4.10. § 12:26 : Lik Hagai 2.6. * 12:29 : Lik Ikaal 4.24.

waan di cha si. Waan di si lii.* ⁶ Nima pu le ti ga li kpa lipobil ki bui ke,

“Uwumbər ye maateter la. Maan san ijawaan.

Ubaa aan ŋmaa ŋa mi nibaa.”†

⁷ Ni teer man nimi aayidam bi tuk nimi Uwumbər aabər na, ki li teer baaməfal aah doo pu na, ki li beenin dii Yesu aasan ke baah nan dii pu na. ⁸ Yesu Kristo aa kpelni. Waah fe bi fen na pu na, u beenin bi kina le din, ki joo cha n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ⁹ Ni taa dii mməkm yayan aabəŋ aabəŋ ki yenn. Ni ŋan ke nisui doon Uwumbər aaterm pu, naa ye tijikaar pu. Binib bi kə tijikaar tibaa ki ji tiken na, naa ŋa bi tinyoor.

¹⁰ Timi aatork aabimbiln le ye Yesu aadəpuinkoo. Juu yaab aatotoorb aan ŋmaa ji timi aatork. ¹¹ Bi yaa toor kitork kan, le baatotoorninkpel di nsin koo ni chain aapepel ponn ni, titunwanbir pu. Le bi nyan tinann ngbaan kitiŋ ponn ni ki di buen n-gbaan, bi ti di see mmii.

¹² Nima pu le Yesu mu nan kpo kitiŋ aagbaan, ke waasin finn tisui, ki ŋa timi chain. ¹³ Nima pu na, ti li cha u chee n-gbaan nima, ki dii waasan, ki yakr u chee waaniməon.

¹⁴ Tido u bi dulnyaa wee ni na aan li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Ti ban tido u bi dulnyaa u choo na ni la. ¹⁵ Yesu pu, cha ti pak Uwumbər n-yoonn məmək, ki li dooni u waabulchinn pu. Nima le ye kitork ki tii u. ¹⁶ Ni teer man aan ki li tun lituln li ŋan na, ki yakr naah kpa ni na tii təb man. Nima le ye kitork ki ga piir Uwumbər aasui mbaməm na.

¹⁷ Ni li keei nimi aayidam aaməi man, ki taa kpak bi. Bitafal bi ni ponn ni, ke ni dii Uwumbər aasan mbaməm. Bi nyi ke see bi mək Uwumbər baah nan joo nimi pu na. Ni yaa keei baaməi kan, bi ga li kpa mpopiin, le ki joo nimi.

* 13:5 : Lik Ikaal 31.6. † 13:6 : Lik Ilahn 118.6-7.

Ni yaa kaa keei baamɔi kan, bi ga li kpa mpombiin, le ki joo nimi. Nima le aan ɲa nimi tinyoor.

¹⁸ Ni li beenin mee Uwumbɔr ki tii timi. Ti nyi ke timi aalandak aa galn timi tiwan nibaa pu. Ti ban ke ti li bi mbamɔm n-yoonn mɔmɔk la. ¹⁹ M gaɲ nimi ke ni li moo mee Uwumbɔr ki tii mi, ke u ter mi, aan m gir ni ni chee mala.

Kookoo aameel

²⁰ Uwumbɔr nan fikr Tidindaan Yesu u ye waanib mɔmɔk aayidaan na nkun ni. Waasin pu, le Uwumbɔr puu tipuupɔln tii timi. Tipuur ngbaan ga li bi n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. ²¹ Uwumbɔr, u tii timi nsuudoon na, toor nimi aabimbin mbamɔm, aan ni li ɲani waah gee pu na. Cha u ɲa nimi binib bi ga piir usui na Yesu Kristo pu. Uma le yeh mpakm n-yoonn mu kaa kpa ndoon na. Amii.

Kookoo aabɔr

²² Nnaabitiib, m gaɲ nimi, ni li ji limɔr ki pel maah sur nimi kigbaɲ kee ponn ni pu na. Maah ɲmee pu na, ni ye siib la. ²³ M ban ke ni bee ke bi nan di tina aabo Timoti di lii. U yaa fuu ni mala kan, m ni uma ga kan nimi.

²⁴ Ni doon nimi aayidam mɔmɔk, ni Uwumbɔr aanib biken mɔmɔk tii timi. Binib bi ye Itali aatiɲ aanib na dooni nimi.

²⁵ Uwumbɔr ɲa tinyoor ɲa ni mɔmɔk pu. Amii.

Uwumbør aagbar

Bible without Deuterocanon in Konkomba

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Konkomba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible without Deuterocanon

in Konkomba

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

